

Lapszemle.

Egy őserdő képe Északamerika nyugoti részéből. Az igazi őserdők, melyek Amerika felfedezésekor annak nagyobb részeit elfoglalták, s melyekben az indiánok nyíllal és lándzsával vadászták a szarvast és a medvét, már a ritkaságok közé tartoznak Észak-amerikában, mert eredeti képüket az ember tüzzel-vassal kegyetlenül megváltoztatta. Évente most is hihetetlen mennyiségű erdőt égetnek le a farmerek szántóföldek, rétek és legelők nyérése végett, és más erdőknek óriási mértékben és nagy fapazarlással folytatott kihasználása, — a mi rendesen csak a legjobb és legszébb fákra szorítkozik, — alaposan megváltoztatta az őserdők képét, mérhetetlen rendetlenséget hagyva maga után, azon vadregényesség nélkül, melyet az igazi őserdők nyújtanak a természet barátjának. Meg kell tehát ragadnunk az alkalmat, melyet egy fiatal erdész utazó egy őserdő leírása által közelebről nyújtott, hogy azt a magyar erdész olvasó közönség számára is megörökítsük e lapokban.

Reuleaux*) ur egy ily őserdőt keresett fel az é. sz. 46 és 47 fokai közt Északamerika nyugoti részében a Columbia folyam egy mellékágának forrásvidékén Cathlamet falu közelében. R. csak megerősíti, amit mindnyájan tudunk, hogy az őserdőt nem szabad egy óriási fákból álló zárt erdőnek képzelni, hanem inkább olyanformának, a milyen egy rendetlenül, de nem tulságosan szálalt erdő, melyben egyes fák óriási méreteket érnek el, de végre is az időnek engedve egyszer le kell dőlniök, hatalmas pusztítást vive véghez estükben, és tetemes hézagot hagyva hátra, melyet a mindig jelenlévő alserdény, valamint a különböző koru szomszédos fák csakhamar elfoglalnak. A legkülönbözőbb koru fák csoportjai s azok egyedei közt az őserdőben nyer a létért való küzdelem legélénkebb, legváltozatosabb kifejezést.

A meglátogatott erdő gránittalaját vastag televényréteg borítja, a gyéren árnyéktűrő talajnövényzettel és sok helyen láb vas-

*) Reuleaux, Forstassessor: Waldbilder aus den vereinigten Staaten von Amerika, Danckelmann's Zeitschr. f. Forst u. Jagdwesen, 1894. Deczemb.

tagságu mohapokrócczal takarva, a mely ledőlt fatörzsek és lehullott ágakkal együtt az előhaladást ép úgy gátolja, mint a hézagokban a földön és az évtizedek sora óta földön heverő és korhadó törzseken megtelepedett alserdény. Mindez eléggé ismeretes lévén előttünk, több értéket tulajdonítunk annak, a mit R. az erdőt alkotó amerikai fanemekről mond. Legnagyobb mértékben találta ott elterjedve a kanadai vagy Hemloch fenyőt (*Tschuga canadensis*), mely a leginkább beárnyékolt helyeket is elfoglalja és így sokkal inkább árnyéktűrőnek bizonyul, mint azt meglehetősen gyér levézetéből következtethetnők. Ez a fafaj itt 50—55 méter magasságot elér, és gyöngéd lombozatával környezete hatalmas benyomását nagy mértékben szelidíti, enyhíti. Társai a Mertens fenyője, a Douglas fenyő, az óriás Thuja (*Th. gigantea*), a Szitka fenyő és a nemes fenyő (*Abies nobilis*). Mindezek együttesen, a fiatalabb csoportok felett mintegy 50—60 méternyire emelkedő hézagos mennyezetet alkotnak koronáikkal, mely felé egyes Douglas fenyő és óriás Thuja egyedek még egészen 90 méter magasságig emelkednek ki. Ezek az óriások még Amerika felfedezésének korából valók. — Gyakoriak ezen kívül még a hézagokban némely amerikai lombfák is, mint a juharok, szil és égerfa fajok, melyek azonban ez erdőkben igen alárendelt szerepre vannak kárhóztatva. — Ha egy ily őserdőbe még itt-ott egy-egy 5—10 méter vastag és 100—130 m. magas, ezredéves Sequoja sempervirens-et és *S. gigantea*-t bele képzelünk, s hozzá e sajtószerű tülevelűek fiatalabb csoportjait, képet alkotunk magunknak a már csak kivételkép feltalálható kaliforniai őserdőről is.

(Közli: *Fekete Lajos*.)

Hengeralaku hordók bükkfából. Poroszország Kronitz kerületében, Czersk vasuti állomás közvetlen szomszédságában, különböző más fafeldolgozó telepen kívül, van egy, a mely kiválóan hengeralaku hordókat (tonnákat) állít elő bükkfalemezekből. Ezek előállítása 6 óráig áztatott s azután ugyanannyi ideig főzött bükkfatönkökből lehámozó gép segélyével történik. A hordók hosszának, illetve a fenekeknek, megfelelő szélességű szalagokban lefejtett és egy hengerre megint felesavarodó végtelen bükkfalemezt azután tilóalaku kés metszi a szükséges hosszúságu darabokra (10% összeszáradási apadék betudásával). Az így nyert lemezek nyomban a szárítókamarába utaznak, hol 56° C. meleg-

ben kiszárittatván, minden harmadik mind a két oldalán, a többi pedig csak az egyikén bizonyos ragasztóanyaggal kenetik be, melynek összetétele üzemi titok. Ez az anyag, mielőtt rendeltetésének megfelelné, csakhamar megszárad és kökemény réteget alkot. Később a lemezek hármanként úgy rakatnak össze, hogy a mindkét oldalon megkent középre kerüljön, még pedig úgy, hogy rostjai a szélső lemezekéire keresztben feküdjenek. Az így csoportosított lemezek most a sajtoló szekrénybe kerülnek, hol tulhevitett vízgőz hatása alatt lassanként 50, 100, egészen 500 atmoszféri nyomásnak tétetnek ki néhány percze, melyet egy alólról felfelé működő hidraulikus sajtó fejt ki, a melyet három pár nyomószivattyu hoz mozgásba. Jóllehet a sajtó alá kerülő lemezek összevissza vannak görbülve a betevéskor; de a 3—3 lemezből össze-sajtolt táblák a kivételkor egészen egyenesek és simák, a görbületek és repedések nyoma nélkül. A lemezek nemcsak szilárdan vannak egyesítve, hanem a ragasztóanyag által is bizonyos mértékben impregnálva, a mi a táblákat oly keménynyé teszi, hogy azok közönséges fát dolgozó eszközökkel többé már nem kezelhetők, hanem olyanok alá kerülnek, melyek állítólag a vasat is képesek megdolgozni.

Más táblák szolgálnak a hordók palástja s mások azok feneke számára. Utóbbiak 5 lemezből vannak készítve, a sajtóba kis homoruságot kapnak és az aknacsap-nyílás táján külön darabokkal erősítettnek meg.

A palást-táblák közül a hibásokból abroncsléczeket metszenek.

A palást-tábláknak a hordó karimáit képezendő két széle egyszerre metszetik és avval egyközüleg futó hornyokkal láttatik el, a fenék kiélesedő szélének elfogadására. A palást-táblák másik két széle harántosan metszetik el, úgy, hogy összehajlítva egyesülhessenek. E harántmetszések azután a fennebb mondott kenőccsel elláttatván, a palásttábla, gép segélyével összehajlittatik és a harántfelületek megint forró gőz hatása alatt, megfelelő készülékben összesajtoltatnak. Hasonlóan készülnek az abroncsok is. A hordó fenekére szolgáló táblákból a fenéklemezek — természetesen mind a gép által, — körülvágódnak, szélük kiélesedik, csapnyílással elláttatnak s azután a hordóba homoru oldalukkal kifelé fordítva beillesztetnek és a hengerpalást kiálló széleinél Z átmet-

szésü végabroncsokkal szoríttatnak le, melyek csavarokkal még a hordó karimájához erősítettnek. Azután a faabroncsokat felhuzva, felferve, ezeket még vékony vaslemezabroncsokkal teszik szilárdabbakká, melyeket néhány csavarral megerősítenek. Végre a hordót ledörzsölik, megsimitják és készen áll.

A nagy hántó-gép naponta 11 órai munkával 5—6 köbméter $1\frac{1}{2}$ mm.-es lemezt készít el és $1\ m^3$ nyers fából begyakorlott munkásokkal $0\cdot67\ m^3$ száraz falemez kerül ki. Minthogy a fa közepén néhány cm. vastag henger úgy is használatlan marad, oly tönkök is jól felhasználhatók, melyek közepükön hibásak. Az ágak jelenléte sem hátráltatja a lemezek jóságát, legfeljebb szépségét csökkenti; de a benőtt száraz ágak már alkalmatlanná teszik a lemezeket palást és fenéktáblákra. A fát télen döntik. A bükkfa ismert repedési hajlandósága, mely ellen mindent kipróbálnak, sok zavart okoz.

E hordók nemcsak porszerű anyagok, hanem folyadékok befogadására is egészen alkalmasok. Utóbbi esetben belül valamely bevonattal láttatnak el, u. m. a petroleum-hordók enyvel, spirínus-hordók gelatinnal, sörös-hordók pedig szurokkal. — Jelenleg kiváltképen puskapornak készítik nagyban e hordókat és nagy mennyiségűnek szállítása van kilátásba véve az amerikai petroleumtermelés számára. Ily nagy mennyiségeknél felette előnyös a kész palást-lapokat, abroncsokat és hordófeleket egyenes állapotban szállítani, mert így a szállítókoszik vagy hajók térfogatát leginkább ki lehet használni. Ez esetben természetesen az összeállításához szükséges berendezéseket is fel kell állítani a felhasználás helyén.

Egyébiránt az ily hordók föelőnye abban áll, hogy súlyuk ugyanazon belső térfogat mellett sokkal csekélyebb s ezenkívül sokkal kisebb helyet foglalnak el a szállításnál, mint a kidomborodó oldalú közönséges hordók és tonnák. Egy 50 literes közönséges hordó pl. nyom $35\ kg$ -ot, egy hengerhordó $7\cdot5\ kg$ -ot; előbbi elfoglal a vasuti kocsin $0\cdot140\ m^3$, utóbbi $0\cdot079\ m^3$ területet.

(Kottmeier, Cylinder-Fassfabriks-Gesellschaft, m. 6. H. in Czersk; Zeitschr. f. Forst u. J. 1894. Dec. nyomán kivonatban.)

Közli: *Fekete Lajos.*